

ДЕМОДЕРНІЗАЦІЯ ЧИ ВНУТРІШНІ СУПЕРЕЧНОСТІ МОДЕРНУ?

Світлана Щербак

Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України

ORCID: 0000-0003-0458-5176

Резюме. *Статтю присвячено критиці концепту демодернізації як діагнозу сучасних негативних соціально-політичних явищ. Основний недолік концепту демодернізації полягає в тому, що він передбачає внутрішню когерентність і несуперечливість модерну – не процес модернізації, а самого рушійного ідеалу модерну.*

Проте у програмі модерну містяться внутрішні суперечності, які проявляються, зокрема, в напрузі між свободою і рівністю, між індивідуальною автономією і спільною волею, а також між нормативним ядром модерну і його інституційними практиками. Нормативне ядро модерну також зазнає змін – його складові не утворюють внутрішньо несуперечливої системи, але вільно і гнучко поєднані один з одним; історично змінюється трактування цих складових і їх констеляція. Характерною особливістю модерну є також установка на раціональну реконструкцію суспільства на основі утопічного образу ідеального суспільства. Виходячи з цього, етнічні чистки і Голокост, є «темною стороною» модерну, пов'язаною з ідеєю самовизначення народу.

Неолібералізм, що став базової ідеологічної програмою останньої третини ХХ століття, також відтворює характерні особливості модерну. Він поєднує в собі пафос морального універсалізму і домагання раціонального панування. Неоліберальна політика призводить до послаблення держави і посилення глобалізованих еліт, зростання нерівності і розмивання середнього класу. Це, в свою чергу, веде до кризи ліберальної демократії і зростання популізму.

Таким чином, ті явища сучасності, які можна охарактеризувати як прояви демодернізації, є наслідком реалізації модерного ідеалу свободи в його неоліберальному трактуванні. Вони виявляють внутрішні суперечності самої програми модерну.

Ключові слова: *демодернізація, модерн, неолібералізм, популізм, криза ліберальної демократії.*

Повна версія статті доступна російською мовою.